

України і Трускавцю повернуть статус території з полегшеним оподаткуванням. Встановляться нові однакові правила гри для всіх суб'єктів господарської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. - К.: ВПЦ «Київський Університет», 2001. – 318 с.
2. Гетьман В.І. Санаторно-курортна рекреація Карпатського регіону: бальнеоресурси і курорти. - Географія і сучасність / В.І. Гетьман - К.: Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П., Драгоманова, 2013, - Випуск 6. - С. 138-153.
3. Офіційний сайт ЗАТ «Трускавецькурорт» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://edward-tour.com/ru/kurorty/truskavets/sanatori..>
4. Статистичний бюлетень ЗАТ «Трускавецькурорт» - Трускавець, 2014. – 114 с.

*Марченко О.А. доцент, д.ек.н.,
Стасевич А.О. студентка 4 курсу, спеціальність «Географія»,
Драганов А.В студент магістратури, спеціальність «Географія»,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
anna.stasevich.95@mail.ru*

ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Територіальна структура ТРК адміністративної області є, по-суті, територіальною «проекцією» функціонально-компонентної структури і визначається сукупністю просторових відношень між її елементами, взятих в єдності та взаємозумовленості.

Згідно з статистичними даними, найбільша кількість рекреаційних закладів зосереджена у м. Скадовську та Скадовському районі, а також у м. Генічеську та Генічеському районі – відповідно 36,7 % і 32,8 %. У Голопристанському районі розміщено 13 рекреаційних закладів або 12,3 % їх загальної кількості. 6,5 % рекреаційних закладів зосереджено в обласному центрі, 5,1 % - у Каховському районі, 3,1 % - у Цюрупинському районі, 2,6 % - у Бериславському та Каланчацькому районах. Лише один рекреаційний заклад знаходиться у Нововоронцовському районі (0,9 % загальної кількості). Таким чином, за локалізацією рекреаційних закладів виділяються три внутрішньообласні регіони – Генічеський, Скадовський, Голопристанський. Далі йдуть ще два регіони із середнім рівнем концентрації рекреаційних закладів – м. Херсон та Каховський район. Найменший рівень розміщення рекреаційних закладів характерний для Бориславського, Каланчацького та Цюрупинського районів. В інших 18 адміністративних районах Херсонщини значні рекреаційні заклади стаціонарного типу практично відсутні, за винятком заміських шкільних таборів праці і відпочинку для дітей та підлітків [1].

Проте представлених даних недостатньо для складання повної уяви, отже і визначення територіальної ієрархії рекреаційних ареалів. Для цього проаналізуємо рекреаційну місткість та спеціалізацію, а також наповнюваність рекреаційних закладів. Із загальної кількості ліжко-місць 15 тис. або 46,1 % зосереджена у Генічеську (переважно на Арабатській стріліці у межах м. Генічеськ, селищ Генічеська Гірка та Щасливцеве. 14,6 тис. ліжко-місць (45,1 %) зосереджує найдавніший курорт м. Скадовськ разом із своїми супутниками – курортними селищами Лазурне та Красне. Решта ліжко-місць практично рівномірно розподілені між м. Херсоном та курортним селищем Залізний Порт. Нарешті, незначною їх кількістю володіють м. Гола Пристань та селище Хорли. Таким чином, на терені Херсонщини виділяються Скадовський та Генічеський рекреаційні вузли; Херсонський та Залізнопортовський рекреаційні центри; Цюрупинський, Хорлівський, Бориславський, Каховський рекреаційні пункти.

Всі вони спеціалізуються на оздоровленні та літньому відпочинку населення в умовах морської акваторії та степових приаквально-ландшафтних ландшафтів. Найбільш активні лікувальні функції здійснюють Херсонський та Голопристанський рекреаційні центри. Враховуючи спільну територіальну спеціалізацію на оздоровленні та відпочинку рекреантів, подібну структуру експлуатованих рекреаційних ресурсів, компактне розміщення у межах причорноморської смуги, ми виділяємо інтегровану територіальну рекреаційну структуру – Садовсько-Голопристанську рекреаційну зону. Її опорним каркасом є: Садовський рекреаційний вузол, Лазурненський та Залізнопортовський рекреаційні центри, рекреаційні пункти в селищах Красне, Більшовик.

Азовську курортну зону формують міська та приміська територія м.Генічеська, а також Арабатської стрілки з Генічеським рекреаційним вузлом та рекреаційними центрами Генгірка і Щасливцеве.

Рекреаційний куш утворюють трикутник міст Берислав-Н.Каховка-Каховка (рекреаційні центри на Дніпрі), а також навколишні рекреаційні пункти – селища Дніпряни, Козацьке, с.Червоний Маяк, Тягинка. Вони задовольняють рекреаційні потреби переважно місцевих жителів, а їх потужність є на порядок меншою, ніж у попередньо названих територіальних рекреаційних утвореннях.

Відзначимо, що стаціонарні заклади відпочинку має новий рекреаційний пункт області – селище Хорли на Чорноморському узбережжі на території Каланчацького району. Він приваблює до себе рекреантів насамперед новизною та відповідними умовами відпочинку. Швидшому перетворенню Хорлів у більш значний рекреаційний центр перешкоджає менш вигідне транспортне забезпечення порівняно з іншими, традиційними рекреаційними територіальними структурами.

Нарешті на туристичній, екскурсійній, пізнавальній рекреації в цілому спеціалізується рекреаційний пункт Асканія Нова з всесвітньовідомим однойменним біосферним заповідником.

Зазначимо, що найбільшу кількість рекреантів, рекреаційних послуг, обсяги основних рекреаційних фондів, чисельність кадрів зосереджують Скадовсько-Голопристанська та Азовська рекреаційні (курортні) зони – 80-85 %. Отже, це найбільш значні ареальні елементи територіальної структури ТРК області. Проте вони практично не пов'язані між собою як у просторовому, так і в організаційному щодо розвитку рекреаційного процесу відношенні. Це негативно відбивається на їх експлуатації, не дозволяє використовувати наявні резерви, гнучко реагувати на зміни у задоволенні попиту на ринку рекреаційних послуг.

Другим за значенням елементом територіальної рекреаційної структури ТРК є Херсонський рекреаційний вузол. Він виділяється не тільки функціями пізнавальної рекреації, туризму, екскурсій, відпочинку та оздоровлення, але насамперед функціями організації та управління туристичною діяльністю. Саме тут зосереджені організації та органи управління рекреації, які регулюють місцеві, внутрішньообласні, міжобласні та міжнародні потоки рекреантів.

Загальнодержавне значення як рекреаційний об'єкт має біосферний заповідник Асканія Нова. Традиційно він є значним туристичним центром, проте його значна віддаленість від м. Херсону не дозволяє рекреаційну діяльність зробити тут більш інтенсивною.

Міське значення як рекреаційний територіальний об'єкт має Бериславсько-Каховський рекреаційний куц. Його рекреаційні функції обмежуються оздоровленням та відпочинком переважно місцевих жителів.

На окрему увагу з огляду значних територіальних масштабів розвитку заслуговує дитяча рекреація. Дитячі табори, літні табори, літні табори праці та відпочинку є в усіх адміністративних районах області. Найбільша їх кількість, а також кількість дитячих оздоровчих закладів зосереджена, відповідно до територіальної структури рекреаційно-ресурсного потенціалу території, у Скадовському (50 або 11,1 % загальної кількості), Генічеському (48 або 10,7 %), Голопристанському (41 або 9,14%) районах.

Другу групу складають райони з великою кількістю закладів дитячої рекреації – на рівні 25 – 35 або 5,7 – 8,0 % загальної кількості. Це Бериславський, Білозерський, Великоолександрівський, Іванівський, Каховський, Чаплинський райони. В інших адміністративних районах області кількість дитячих рекреаційних закладів коливається в межах 15 – 19. Виняток становить Цюрупинський район, де функціонує лише 4 рекреаційні дитячі заклади. Це пояснюється його безпосередньою близькістю до обласного центру та до районів традиційної рекреаційної спеціалізації.

Проте у 7 адміністративних районах (38,9 %) та у м. Херсоні дитячі рекреаційні заклади, орієнтовані на постійне перебування дітей, взагалі відсутні. Вони являють собою переважно мережу шкільних таборів праці і відпочинку, в яких діти перебувають тільки вдень. Це Бериславський, Верхньорогачицький, Іванівський, Нижньосірогозький, Цюрупинський, Чаплинський, Новотроїцький райони. Ще в двох адміністративних районах – Великолепетиському та Великоолександрівському кількість ліжко-місць досягає всього 30 і становить лише 0,1 відсотка від загальної їх кількості [1].

Таким чином, показник забезпеченості ліжко-місцями більш повно та переконливо характеризує рекреаційну місткість та спеціалізацію рекреаційних закладів й елементів територіальної структури ТРК, ніж показник кількості закладів. Як показує його аналіз, дитяча рекреація у Херсонській області практично зосереджена у 7 адміністративних районах. Проте й у цій групі виділяються 2 райони найбільшої рекреаційної місткості – Скадовський (49,1 % кількості ліжко-місць) та Генічеський (36,3 %). В інших п'яти районах – Білозерському, Великоолександрівському, Голопристанському, Каланчацькому, Каховському їх кількість приблизно однакова і складає відповідно 2,6; 3,5; 2,0; 2,4; 2,2 % від загальнообласної. Ці райони в рекреаційній діяльності також орієнтовані переважно на задоволення внутрішньообласного попиту в оздоровленні та відпочинку дітей і підлітків. З названих районів, на нашу

думку, тільки причорноморські Голопристанський та Каланчацький не повною мірою використовують наявні рекреаційно-ресурсні можливості.

Розподілу ліжко-місць загалом відповідає і розподіл кількості дітей, які відпочили в тому або іншому районі. З них 41,1 % відпочивали у Скадовському районі, 30,4 – у Генічеському. В інших районах та м. Херсоні рівень відпочиваючих коливався від 0,3 до 3,4 %. Незначна кількість дітей-рекреантів у Голопристанському районі пояснюється тим, що його головний рекреаційний центр – селище Залізничний Порт, знаходиться на березі відкритого моря, вода якого буває значно холоднішою, ніж у сусідніх Лазурному чи Скадовську.

До важливих ареальних елементів територіальної структури ТРК належать також дачні селища. До них належать і дачні поселення в долині Дніпра у Бериславському та Каховському районах; у дельті Дніпра у Білозерському, Цюрупинському та Голопристанському районах; навколо численних озер у Голопристанському районі; у долині нижньої течії Інгульця у Білозерському районі, у приморських смугах Скадовського та Голопристанського районів, вздовж автомобільних шляхів Херсон-Скадовськ та Херсон-Каховка в радіусі 30 – 40 км від Херсону. Саме названі регіони найбільш освоєні дачниками, тут спостерігаються й найбільші транспортні потоки рекреантів-дачників.

До важливих лінійних елементів територіальної структури належать туристичні маршрути та маршрути з найбільшими потоками рекреантів, які йдуть з одного населеного пункту в інший з метою відпочинку без отримання додаткових значних туристичних маршрутів, до яких належать: водний по Дніпру; шляхами трудової, бойової та революційної слави (Херсон-Каховка); Херсон-Асканія Нова, Херсон-Одеса. Проте найбільш значним з них є Херсон-Асканія Нова. Водний маршрут по Дніпру втратив свої позиції. Його практично перестали обслуговувати великі круїзні судна типу ріка-море, які ходили від Києва до Херсона. Зараз ця масштабна діяльність представлена лише епізодичними круїз ними поїздками переважно у період фестивалів («Калинові

острови», «Таврійські ігри»). Діють невеликі екскурсійні маршрути у дельті Дніпра поблизу Херсону. З 1999 р. відновлений річково-морський маршрут Херсон-Одеса. Проте інтенсивності поїздок 80-х років він ще не досяг.

Змінив свою тематичну орієнтацію і сухопутний маршрут Херсон-Каховка. Він пов'язаний насамперед з проведенням мистецького фестивалю «Таврійські ігри»; має чітко виражений пік у період його проведення.

З галузевою та територіальною структурою ТРК адміністративної області тісно пов'язана його організаційно-управлінська структура й територіальна організація. Елементами територіальної організації є складники територіальної структури, наділені ознаками управління.

Як свідчать організаційно-управлінські блоки та зв'язки між ними в системі функціонально-управлінської структури, вона є досить складною та розрізною. Принаймні можна виділити 3 найважливіші блоки: туризму та екскурсій; лікувально-оздоровчої рекреації, підпорядкованої органам охорони здоров'я; будинки відпочинку та курорти, підпорядковані відомствам та організаціям, профспілкам [2].

Для Херсонської області, як і для інших спеціалізованих на рекреаційній діяльності регіонів, досить значною є присутність закладів відпочинку, органи управління або власники яких знаходяться в інших адміністративних областях. На Херсонщині це будинки відпочинку, пансіонати, дитячі табори, бази відпочинку, які належать переважно підприємствам або організаціям Дніпропетровської, Миколаївської, Кіровоградської областей, а також підпорядковані безпосередньо республіканським туристичним організаціям (напр., будинок відпочинку «Таврія»). Це об'єктивно ускладнює процес організації рекреаційної діяльності в них. Крім того, Херсонщина недоодержує значних коштів у свій бюджет від вартості курортних путівок, податків та зборів [3].

Один з найстаріших та найзначніших санаторіїв області цілорічного функціонування Голопристанський також підпорядкований Миколаївській

обласній раді. Тому для впорядкування організації рекреаційного процесу і вдосконалення його територіальної організації та структури велике значення має вдосконалення системи управління ТРК, ліквідація відомчої неузгодженості в його управлінні. Ми вважаємо цей напрям роботи одним з найважливіших у раціоналізації рекреаційного природокористування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ТА ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Здравниці Херсонщини: Межведомственный иллюстрированный справочник / Андрейченко В., Голубенко В. – Херсон: АО «Херсонская полиграфическая фабрика», 1996. – 31с.
2. Игнатенко А.Н. Методические указания по экономико-географическому изучению территориально-рекреационного комплекса области. – Черновцы: ЧГУ, 1985. – 48 с.
3. Ермилов В.С. Опыт санитарной охраны курорта Гопры // Курортология и физиотерапия: Республиканский межведомственный сборник. – К., 1992. – Вып.25. – С.25-26.

*Непша О.В. старший викладач, Кондратенко А.І. магістр географії,
Дидичкін А.О. студент магістратури, спеціальність «Географія»,
Городецький Д.В. студент магістратури, спеціальність «Географія»,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
fiz_geo@ukr.net*

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ У МЕЛІТОПОЛЬСЬКОМУ РАЙОНІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Зелений туризм, або агротуризм, є одним з видів екологічного туризму, який останнім часом набуває поширення і продовжує активно розвиватися в багатьох європейських країнах. Не є винятком і Україна. Характерно, що в розвинених країнах світу такий вид відпочинку користується попитом не лише у людей середнього достатку, а й у заможної частини населення. Адже